

JALE PARLA

Önsöz Introduction

vii

Helsinki Yurttaşlar Meclisi'nin Üçüncü Genel Kongresi'nde ele alınacak konu "Avrupa Nerede Bitiyor" olarak belirlenince, bu toplantıdan geriye kalacak bir kitap hazırlama fikri de karşı konulamaz bir çekicilik kazandı. Elinizdeki kitap, bu fikrin gerçeğe dönüşmüş halidir. Bunu, yazılarıyla kamusal bilinci ayakta tutmaya azmetmiş, kendilerini barış, demokrasi ve insan hakları ilkelerinin yerleşmesine adanmış yazarların katkılarına borçluyuz.

Yazarlarımızı, bağlayıcı olmamakla birlikte, önemli olduğunu düşündüğümüz bazı konularda katkıda bulunmaya çağırdık. Irk, din, dil ve milliyetçilik çevresinde katılaştıran saptantıları zorlayabilecek bir imge olarak da kapılar ve geçişler eğretilmelerini önerdik.

Bu imgelere Hans Haacke, Bourbon Sarayı'nın şeref salonuna dikilecek ve üzerinde Arapça harflerle Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik sözcükleri yazılacak koni biçiminde bir anıt imgesiyle karşılık verdi. Haacke Fransa'da kırsal ve eşitlikçi cemaat yaşamının yeniden canlandırılması

görüşünde. Orhan Pamuk, apansız karşısına dikilen ve üzerinde "içeri girilmez" yazılı bir kapının "içerdekiler" ve "dışardakiler" hakkında kendisine ilham ettiği düşünceleri aktarırken, Adalet Ağaoğlu da, farklı yaşam biçimlerini ayıran kapılar ardında vehmedilen büyüklük fikirleriyle inceden inceye alay etti. Memet Baydur, "Uygarlığın Arka Kapısı" adlı yazısında İkinci Binyıl'ın sonunu bir kıyamet manzarası olarak çizmekle birlikte umudunu yitirmezken, Fred Halliday Avrupa'nın dünyaya dayattığı bütünleşme ve parçalanma süreçlerinin belki de bir dizi ekonomik ve siyasi seçim doğurduğunu, bu süreçlerin bireysel özgürlükleri kamçılıyarak insanın özgürleşmesinin yolunu açabileceğini anımsatıp, Memet Baydur'un

When the theme of the Third General Convention of the Helsinki Citizens' Assembly was decided to be the question "Where Does Europe End", the idea of making a book on this theme to commemorate the convention became irresistible. The project was made possible thanks to the contributions of those who had initiated and invigorated the discourse of civic consciousness through their writing as well as their long standing commitment to the cause of peace, democracy and human rights.

Our writers were asked to contribute by statements on certain themes that we thought were significant, although of course, not binding. We suggested the metaphor of doors or passages that lead away from ethnic, linguistic, religious or nationalistic enclosures as possible images to which they might respond.

Accordingly, Hans Haacke, in a visionary *tour de force*, conjured a conic edifice on the Cour d'Honneur of the Palais Bourbon that would spell out, in Arabic, the words Liberty, Equality, and Fraternity to the minorities in France. Haacke is convinced that the rural, communitarian, and egalitarian environment must be reinvigorated in France. Orhan Pamuk recorded the meditations of a city flaneur on the question of inclusion and exclusion before a door that faced him with an interdiction forbidding entrance. Adalet Ağaoğlu ironized delusions of grandeur, cultural and private, in her juxtaposition of different life styles separated by a door while Memet Baydur, in "Civilization's Back Door", presented an apocalyptic portrayal of the end of the Second Millenium, and yet preserved some hope. His optimism is shared by Fred Halliday, who believes that the very processes of incorporation and fragmantation imposed on the world by Europe, also provoke a set of economic and political options and inspire individual liberties that might provide the basis for human emancipation. Judith Herrin, after enumerating the vestiges of past classical or Christian dominance in Turkey, claimed that the specifically European quality of Turkey today derived from the fact that the living skills of

JALE PARLA

iyimserliğini paylaşıyordu. Judith Herrin, bugünün Türkiye'sinin, Türkiye'de yaşamış tüm eski uygarlıkların sert Anadolu koşullarında verdiği yaşam kavgasının bıraktığı izlerle anlaşılmaya çalışılmasının gerektiğini ve artık kilişleşmiş "Korkunç Türk" imajı yerine çağdaş Türkiye'nin farklılığının daha analitik kategorilerle irdelenmesi gerektiğinin zamanının geldiğini söyledi. Bu konuda Richard Falk da Herrin gibi düşünüyor ve diyor ki: "Bir kapının iki taraftan da kilitlenebileceğini, açılması için de, her iki tarafta duranların, farklı beklentilerle de olsa, anahtarı uyum içinde çevirmek zorunda olduklarını unutmayalım."

Christopher Hitchens'a köprü metaforunun kapı metaforundan daha çok hitap etmiş olduğu anlaşılıyor. Hitchens, Ivo Andriç'in *Drina Köprüsü* romanına atıfla, köprülerin Balkan tarihindeki simgesel öneminden ve Visegrad'daki köprünün tam ortasında, her iki uçta yaşayan toplulukların buluşma yeri olan *kapra*'nın özel anlamından çıkarılacak dersler olduğunu düşünüyor.

Felsefi, kültürel ve psikolojik olarak belirlenmiş Avrupalı kimliğinin "öteki"ni nasıl tanımladığı sorusuna Enis Batur, Heinrich Bunting'in *Itinerarium Sacre Scripturae* adlı kitabındaki bir haritayla yanıt verdi. Yonca biçiminde olan ve tam ortasında Kudüs'ün yer aldığı bu harita, Batur'a göre, Avrupa kimliği dediğimiz kavramın resmi ve kültürel soyağacını simgeliyor. E. Morin de Avrupa'nın "biz" ve "öteki" ayrımına diyalektik bir çözüm önerdi: Avrupa'yı bir yandan çoğul içinde tekil, bir yandan da tekil içinde çoğul olarak düşünebilmeyi becermeliyiz. Joachim Sartorius'a göre, değişik ülkelerin kültür bakanlıklarının destekleyeceği yoğun bir kültürel alışverişle Avrupa'daki yabancı düşmanlığının üstesinden gelmek mümkün. Yaşar Kemal de demokrasiye ancak Yeşiller, Barış Dernekleri, İnsan Hakları Dernekleri gibi toplumsal örgütlenmelerle ulaşılabileceğine inanıyor. Jacques Derrida çoğulculuk ve farklılığın Avrupa merkezli ideolojilerin panzehiri olduğunu

previous occupants had to be combined for survival in the face of the harsh physical environment of Turkey. Herrin invites us to discard stereotyped images of the Terrible Turk in favour of more analytic explanations for the "strangeness" of modern Turkey. Richard Falk, in agreement with Herrin, says:

"It should be remembered that a door can be locked from either side, but it can be unlocked only when both sides act in harmony, although possibly motivated by quite contrary expectations."

Christopher Hitchens obviously found inspiration in the image of the bridge rather than that of the door. Reminiscing Ivo Andriç's masterpiece *Bridge on the Drina*, he points to the emblematic importance of bridges in Balkan history, and of the *kapra*, the meeting point in the center of the span that became common ground for all citizens of the town of Visegrad.

In response to one of our themes for this book, namely the philosophical, linguistic, psychological "European Self" and the ways in which it designates its "Other", Enis Batur responded by the image of the clover shaped map in Heinrich Bunting's *Itinerarium Sacre Scripturae*, the center or the "core" of which is occupied by Jerusalem. Batur uses this map as the metaphor of the official and intellectual genealogy of what has come to be termed as the European identity. E. Morin responded to the question of identity and otherness within a dialectic, albeit an idealistic, suggestion: *Think Europe as one in the many, or as unity in multiplicity, as well as the many in one, or multiplicity in unity. For Joachim Sartorius the remedy for European xenophobia lies in cultural interaction supported by the Ministries of Culture of various European countries. Similarly, Yaşar Kemal proposes an ideal of democracy to be attained through efforts supported by civil organizations like Greens, Peace Movements, Human Rights Organizations, and Amnesty groups. Jacques Derrida, in "L'Autre Cap" suggests the celebration of differences as a possible way out of Eurocentrism.*

JALE PARLA

söylerken, Neil Belton da, demokratik yapıların ancak farklılıklar üzerinde yükselebileceğini savunarak ona katılıyor. Kültürel kimliklerin, “tanımlayan”la “tanımlanan” arasındaki gergin ilişkiden kaynaklanan ve “tanımlanan”ların tepkisel bir kavramlaştırması olup olamayacağına ilişkin sorumuz, belki de en duyarlı tepkileri çekti. Juan Goytisolo, “Yanık Tenliler Dikkat!” adlı yazısında, deriniz biraz koyu olduğu için, sıradan bir günde, sıradan bir güzergâhta (örneğin metroda) başınıza gelebilecek bir dehşet hikâyesi anlattı. Ne acıdır ki gerçekliği yadsınamaz bir hikâye! Nuruddin Farah “Sevse de Dövse de, Benim Avrupam”da göçmenlerin gördüğü kötü muameleyi anlatırken, bazı Avrupa ülkelerinin bu konuda ne denli çifte standartlı olduklarına dikkat çekti. Johannes Salminen, yabancı düşmanlığının tarihsel kökenlerini Avrupa’nın kültürel mirasında aramak gerektiğini söyledi. Jane Kramer ise yabancı düşmanlığının kaynaklandığı nevrotik kuşkuculuğu şu soruyla özetledi: “Kim Avrupalı’dır, kim değildir sorusuna insanların salt fiziksel görünümüyle yanıt veremeyeceğimiz bir gün geldiğinde, acaba başka ne tür paranoid davranış biçimleri gelişecek?” Bu kitabı hazırlayan bizler ise biraz daha iyimseriz. Eğer bu kadar iyi insan bir araya gelip yazdıysa, neden gene bir araya gelip bazı şeyleri değiştiremesinler?

Neil Belton puts forth a similar argument for heterogeneity. “You can find what is important about a society in terms of power and knowledge” says Belton “by inverting the discourse of the dominant “center on the *periphery*,” and points to the danger hidden in the illusion of fixing the frontiers of democracy, human and civil rights through structures of ethnic and social homogeneity.

The question we posed as to whether cultural identities were mere inventions of discourses of power that were provoked by the reactions of the “identified” toward the “identifier”, and whether political and intellectual groups who are conscious of and concerned about such discourses have any influence in derobing these identifications of their exclusionist, antidemocratic, marginalising, and xenophobic elements got, perhaps, the most intense responses. Juan Goytisolo, in the “Les Bronzés, Attention!” which he composed in the bitterness of a “Modest Proposal” warns those who have slightly darker skins to expect all sorts of police abuse on ordinary days and ordinary routes, such as traveling on the metro. Nuruddin Farah, in “My Europe, Right or Wrong” relates European abuses of immigrants to periods of economic depression, pointing out to the double standards of such countries as Italy that have emigration policies but no immigration legislation. As Johannes Salminen attributes historical origins of xenophobia to the cultural heritage of the Western civilization, Jane Kramer feels that “all over Europe the politics of polarization is tearing society apart. “To our question of xenophobic designations of otherness, she responds with a dismal rejoinder: “What kind of paranoid behavior will develop when we are no longer able to tell by people’s appearance who is “European” and who is not?”

We, the makers of this book, however, believe that there is reason for being slightly more optimistic, for if so many good people got together to write, why shouldn’t they get together to act.